

International Conference on Education, Psychology and Humanities

Hosted Online from Moscow, Russia

Date: 28th June, 2026

Website: <https://econferencia.com>

O‘ZBEKISTONDA FUTBOL BO‘YICHA YOSHLAR ZAXIRASINI TAYYORLASHNING INSTITUTSIONAL MODELI: SPORT MAKTABLARIDAN HUDUDIY FUTBOL AKADEMIYALARIGACHA

Ergashev Ahmad Abdug‘offorovich

Tarix fani o‘qituvchisi, Navoiy innovatsiyalar universiteti

Surxondaryo kampusi, Sho‘rchi, O‘zbekiston.

E-mail: ahmadergashev97@gmail.com

+998 99 670 26 02

Annotatsiya

Maqolada O‘zbekistonda yosh futbolchilar zaxirasini tayyorlash tizimining bolalar-o‘smirlar sport maktablari, sport-internatlar va idoraviy klublar modelidan hududiy futbol akademiyalari, murabbiylarni litsenziyalash va bosqichli seleksiya tizimiga o‘tishi qiyosiy-institutsional yondashuv asosida o‘rganiladi. Tadqiqot 1960–1991, 1992–2017 va 2018–2023-yillarni uchta analitik davr sifatida ajratib, qabul va seleksiya, mashg‘ulot mazmuni, murabbiy malakasi, musobaqa amaliyoti, tibbiy-ilmiy kuzatuv hamda professional klubga o‘tish mezonlarini taqqoslaydi. Natijalar sovet modelining muntazam mashg‘ulot, jamoaviy intizom va davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlangan musobaqa piramidasini shakllantirganini, ammo hududiy markazlashuv va individual rivojlanishni qayd etishdagi cheklovlar saqlanganini ko‘rsatadi. Mustaqillik davrida akademiyalar va xalqaro litsenziyalash joriy etildi, biroq sport maktabi, akademiya va professional klub o‘rtasidagi o‘tish mezonlari barcha hududlarda bir xil ishlamaydi. Maqolada futbolchi rivojlanishining yagona raqamli pasporti, murabbiy kompetensiyalarini davriy baholash, dual ta’lim va hududiy seleksiya auditiga asoslangan amaliy model taklif etiladi.

International Conference on Education, Psychology and Humanities

Hosted Online from Moscow, Russia

Date: 28th June, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Kalit so‘zlar. yosh futbolchi, futbol akademiyasi, sport maktabi, seleksiya, murabbiy litsenziyasi, iste’dodni rivojlantirish, inson kapitali, professional klub, dual ta’lim

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНАЯ МОДЕЛЬ ПОДГОТОВКИ ФУТБОЛЬНОГО РЕЗЕРВА В УЗБЕКИСТАНЕ: ОТ СПОРТИВНЫХ ШКОЛ К РЕГИОНАЛЬНЫМ ФУТБОЛЬНЫМ АКАДЕМИЯМ

Аннотация

В статье сравнительно анализируется трансформация системы подготовки молодых футболистов в Узбекистане от детско-юношеских спортивных школ и ведомственных клубов к региональным академиям, лицензированию тренеров и многоуровневой селекции. Сопоставлены три периода по критериям отбора, содержания тренировок, квалификации тренеров, соревнований, медико-научного сопровождения и перехода в профессиональный клуб. Выявлено, что институциональные реформы расширили стандартизацию подготовки, но переходы между школой, академией и клубом остаются неравномерными по регионам. Предложены цифровой паспорт развития игрока, аудит селекции и механизм совмещения спорта с образованием.

Ключевые слова. молодой футболист, футбольная академия, спортивная школа, селекция, лицензирование тренеров, человеческий капитал, профессиональный клуб

International Conference on Education, Psychology and Humanities

Hosted Online from Moscow, Russia

Date: 28th June, 2026

Website: <https://econferencia.com>

INSTITUTIONAL MODEL OF YOUTH FOOTBALL DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN: FROM SPORTS SCHOOLS TO REGIONAL FOOTBALL ACADEMIES

Abstract

The article comparatively examines the transformation of youth football development in Uzbekistan from children's sports schools and departmental clubs to regional academies, coach licensing and multi-stage talent identification. Three periods are compared through selection, training content, coaching qualifications, competition exposure, medical and scientific support, and transition to professional clubs. The reforms have strengthened standardisation, yet the links between local sports schools, academies and professional clubs remain uneven across regions. The study proposes a unified digital player-development passport, periodic selection audits, coach competency assessment and dual-career education.

Keywords. youth football, football academy, sports school, talent identification, coach licensing, human capital, professional club, dual career

MUAMMONING QO'YILISHI

Futbol natijasining barqarorligi terma jamoaga kelgan tayyor futbolchilar soni bilan emas, bolalikdan professional bosqichgacha ishlaydigan kadrlar zanjiri bilan belgilanadi. Yosh futbolchini aniqlash, uning biologik yetilishi va salomatligini kuzatish, texnik-taktik ko'nikmalarini yoshiga mos rivojlantirish, muntazam musobaqa tajribasi berish hamda ta'limdan uzib qo'ymaslik bitta tashkilotning imkoniyatidan kengroq vazifadir. Shu bois yoshlar zaxirasi sport

International Conference on Education, Psychology and Humanities

Hosted Online from Moscow, Russia

Date: 28th June, 2026

Website: <https://econferencia.com>

maktabi, umumta'lim muassasasi, akademiya, tibbiy xizmat, hududiy assotsiatsiya va professional klubning muvofiqlashtirilgan faoliyatini talab qiladi. O'zbekiston tajribasida sovet davridagi bolalar-o'smirlar sport maktablari va sport-internatlar muhim tayanch bo'lgan. Mustaqillik yillarida ushbu meros butunlay bekor qilinmadi, balki milliy chempionat, klublar akademiyasi, xalqaro murabbiylik litsenziyalari va hududiy futbol akademiyalari bilan qayta tuzildi. Shuning uchun transformatsiyani eski va yangi tizimning sodda qarama-qarshiligi sifatida talqin qilish xato. Asosiy savol qaysi institutlar saqlanib qolgani, qaysi funksiyalar o'zgargani va uzilishlar futbolchining rivojlanish yo'lida qayerda yuz berayotganini aniqlashdan iborat.

Tadqiqotning maqsadi O'zbekistonda yosh futbolchilar zaxirasini tayyorlash modelini uch tarixiy davrda qiyoslash va tizimning amaliy samaradorligini oshiradigan eng zarur institutsional o'zgarishlarni asoslashdir. Ilmiy yangilik yosh futbolchini tayyorlash jarayoni faqat mashg'ulot metodikasi emas, balki qabul, ma'lumot almashinuvi, litsenziyalash, ta'lim, tibbiy kuzatuv va professional klubga o'tish qoidalaridan iborat boshqaruv tizimi sifatida tahlil qilinishida namoyon bo'ladi.

ADABIYOTLAR SHARHI VA QIYOSIY METODOLOGIYA

R. Akramovning futbol va yosh futbolchilarni tanlashga oid ishlari texnik qobiliyat, koordinatsiya, tezkor fikrlash, jismoniy rivojlanish va psixologik barqarorlikni kompleks baholash zarurligini ko'rsatadi [1; 2]. A. Akramov, X. Botirov va J. Eshnazarov sport maktablari, murabbiy tayyorlash hamda jismoniy madaniyat boshqaruvining tarixiy shakllarini yoritadi [3–5]. A. Imomxo'jayev va G. Krasnitskiy asarlari esa seleksiya jarayonining amaliy muhiti, hududlardan iste'dod izlash va klub an'analari haqida muhim dalillar beradi [6; 7].

International Conference on Education, Psychology and Humanities

Hosted Online from Moscow, Russia

Date: 28th June, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Qiyosiy tahlil uchun uch davr ajratildi. 1960–1991-yillar markazlashgan sport maktablari va idoraviy klublar davri, 1992–2017-yillar milliy tizimni saqlab qolish va professionalizatsiya qilish davri, 2018–2023-yillar hududiy akademiyalar hamda standartlashtirish davri sifatida baholandi. Har bir davr oltita mezon bo'yicha tahlil qilindi: iste'dodni aniqlash kanali, mashg'ulot dasturi, murabbiy malakasi, yoshlar musobaqalari, tibbiy-ilmiy kuzatuv va professional jamoaga o'tish mexanizmi.

Normativ hujjatlar davrlar o'rtasidagi o'zgarishni aniqlashda asosiy indikator bo'ldi. 1993-yildagi 144-son qaror barcha yosh guruhlar uchun musobaqalarning yagona tizimini yaratish, qobiliyatli yoshlarni izlash va oliy hamda birinchi liga klublari huzurida sport maktablarini ochishni belgiladi [8]. 2018-yildagi PQ-3610 futbol ta'limi, murabbiylar, hududiy rivojlanish va akademiyalarni yagona dastur doirasida ko'rdi [9]. 2023-yildagi 458-son qaror futbol akademiyalari va futbol maktablari faoliyatini, nomzodlarni qabul qilish hamda o'quv-mashq jarayonini tashkiliy jihatdan aniqlashtirdi [10].

QIYOSIY TAHLIL NATIJALARI

Sovet davri modelining asosiy kuchi bolalar-o'smirlar sport maktabining barqaror tashkiliy maqomi edi. Mashg'ulot guruhi, murabbiy shtati, sport razryadi, tibbiy ko'rik va musobaqa taqvim davlat tizimining bir qismi sifatida yuritilgan. Maktab o'quvchisi mahalliy bosqichdan viloyat, respublika va ittifoq musobaqalariga chiqish imkoniga ega bo'lgan. Jamoaviy intizom, umumiy jismoniy tayyorgarlik va ko'p yillik mashg'ulot rejimi futbolchining asosiy kompetensiyalarini shakllantirgan.

Ushbu modelning zaifligi tanlovning ko'pincha bir martalik ko'rik va murabbiy subyektiv bahosiga bog'langanida ko'rinadi. Biologik jihatdan erta yetilgan bola tezlik va kuchda ustun bo'lgani uchun saralangan, kech yetiladigan, ammo texnik

International Conference on Education, Psychology and Humanities

Hosted Online from Moscow, Russia

Date: 28th June, 2026

Website: <https://econferencia.com>

va intellektual salohiyati yuqori futbolchi tizimdan chiqib ketishi mumkin edi. O'yinchining yillik rivojlanishi bo'yicha yagona individual ma'lumotlar bazasi bo'lmagani murabbiy almashganda kuzatuv uzilishiga olib kelgan. Hududdan markazga o'tgan futbolchining ta'lim, yashash va psixologik moslashuvi ham standart protokol asosida boshqarilmagan.

1992-yildan keyin sport maktablarining tashkiliy asosi saqlangan, biroq moliyalashtirish va klublar barqarorligi hududlar bo'yicha farqlana boshlagan. Milliy chempionat yosh futbolchi uchun professional maqsad yaratdi, lekin ayrim klublarda qisqa muddatli natija bosimi tajribali futbolchilarni tanlashga olib keldi. Yoshlar jamoasi mavjud bo'lsa ham, asosiy tarkibga o'tish uchun aniq o'yin daqiqasi, pozitsion ehtiyoj va rivojlanish mezonlari belgilanmagan holatlar uchradi.

1993-yildagi hujjat yosh guruhlarini musobaqalarini bir tizimga keltirish va klublar huzurida sport maktablari tashkil etishni nazarda tutgani bilan uzviylikni saqlashga xizmat qildi [8]. Biroq normativ topshiriqning o'zi hududlarda bir xil sifatni kafolatlamaydi. Sport maktabining nomi, murabbiy stavkasi va maydoni mavjud bo'lishi mumkin, ammo mashg'ulot metodikasi, inventar, video tahlil va tibbiy xizmat darajasi keskin farq qiladi. Shu sababli muassasa soni emas, futbolchining rivojlanish natijasi asosiy baholash birligiga aylanishi lozim.

2000-yillarda professional klublar tizimining rivojlanishi seleksiyaning musobaqa natijasi va transfer bozori bilan bog'ladi. Klub uchun o'z tarbiyalanuvchisini yetishtirish iqtisodiy manfaatga aylanishi mumkin edi, ammo buning uchun akademiya xarajati, futbolchining shartnomaviy himoyasi va asosiy tarkibga o'tish strategiyasi zarur. Professional futbol ligasining yoshlar musobaqalarini tashkil etishi o'yin amaliyotini kengaytirdi, lekin sport maktabi bilan klub akademiyasi o'rtasida ma'lumot almashinuvi barcha hududlarda standartlashmadi.

International Conference on Education, Psychology and Humanities

Hosted Online from Moscow, Russia

Date: 28th June, 2026

Website: <https://econferencia.com>

2018-yildan keyingi bosqich hududiy akademiya modelini kuchaytirdi. Akademiya hududdagi eng iqtidorli futbolchilarni markazlashtirilgan dastur asosida tayyorlash, terma jamoalar zaxirasi bilan ishlash va murabbiylarni yagona metodikaga yaqinlashtirish imkonini beradi. 2023-yildagi 458-son qaror akademiya va futbol maktablari o'rtasidagi tashkiliy aloqalarni aniqlashtirgan bo'lsa-da, amaliy natija qabul jarayonining shaffofligi, yosh futbolchining maktab ta'limi, yashash sharoiti va jarohatlarning oldini olish tizimiga bog'liq [10].

Murabbiylarni litsenziyalash zamonaviy modelning muhim farqidir. Litsenziya o'quv dasturi, nazariy bilim va amaliy tajribaga minimal talab belgilaydi. Biroq sertifikatning mavjudligi murabbiyning har yili rivojlanayotganini avtomatik isbotlamaydi. Murabbiy faoliyatini futbolchilarni yuqori bosqichga o'tkazish soni bilan ham yakka baholash noto'g'ri, chunki bu erta natija uchun biologik yetuk bolalarni tanlashni rag'batlantirishi mumkin. Baholashda o'yinchi saqlanib qolishi, jarohat chastotasi, texnik taraqqiyot, ta'lim natijasi va jamoaviy muhit ham hisobga olinishi kerak.

Tibbiy-ilmiy kuzatuv tizimi ham transformatsiyaning markaziy qismidir. Yosh futbolchiga kattalar jamoasi yuklamasini ko'chirish o'sish zonalari, mushak-tendon moslashuvi va psixologik bosim bilan bog'liq xavfni oshiradi. Yillik tibbiy ko'rik zarur, ammo yetarli emas. Mashg'ulot yuklamasi, uyqu, bo'y-vazn dinamikasi, jarohat tarixi va tiklanish holatini muntazam qayd etish murabbiy qarorining daliliy bazasini yaratadi. Bunday ma'lumotlar shaxsiy hayotni himoya qilish talablariga muvofiq saqlanishi va faqat vakolatli mutaxassislariga ochilishi zarur.

International Conference on Education, Psychology and Humanities

Hosted Online from Moscow, Russia

Date: 28th June, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Mezon	1960–1991	1992–2017	2018–2023
Seleksiya	Murabbiy ko‘rigi va sport maktabi	Klub, turnir va hududiy ko‘rik	Akademiya, bosqichli monitoring
Murabbiy malakasi	Davlat ta‘limi va ichki metodika	Milliy tajriba va xalqaro kurslar	Litsenziyalash va davriy yangilash
Musobaqa	Davlat piramidasi	Milliy yoshlar ligalari	Akademiya va klublararo tizim
Tibbiy kuzatuv	Davriy ko‘rik	Notekis klub amaliyoti	Raqamli monitoringga o‘tish ehtiyoji
Professional o‘tish	Tayanch klub va sport ustasi	Klub shartnomasi	Akademiya–klub individual yo‘li

AMALIY MODEL VA NATIJALARNI TALQIN QILISH

Qiyosiy natijalar uzviylik va uzilish bir vaqtda mavjudligini ko‘rsatadi. Sport maktabi, guruhli mashg‘ulot, musobaqa taqvim va murabbiylik maktabi sovet davridan meros bo‘lib qoldi. Akademiya, xalqaro litsenziya, video tahlil va professional shartnoma esa yangi institutlarni olib kirdi. Tizimning asosiy zaif joyi ana shu bo‘g‘inlar o‘rtasidagi o‘tish qoidalarining bir xil emasligidir. Futbolchi mahalliy maktabdan akademiya nega qabul qilingani yoki chiqarilgani, klubga o‘tish uchun qaysi ko‘rsatkichga yetishi kerakligi ota-ona va futbolchiga tushunarli bo‘lmasa, seleksiya ishonchliligi pasayadi.

Eng kichik, ammo tizimli o‘zgarish futbolchi rivojlanishining yagona raqamli pasportini joriy etishdir. Pasportda antropometrik dinamikasi, tibbiy cheklovlar, mashg‘ulot davomati, pozitsion profili, texnik va taktik baholash, musobaqa daqiqalari, ta‘lim holati va murabbiy tavsiyasi qayd etiladi. Ushbu hujjat sport maktabidan akademiya, akademiya klubga o‘tganda futbolchi bilan birga

International Conference on Education, Psychology and Humanities

Hosted Online from Moscow, Russia

Date: 28th June, 2026

Website: <https://econferencia.com>

harakatlanadi. Natijada murabbiy almashishi yoki hudud o'zgarishi rivojlanish tarixini yo'qotmaydi.

Seleksiya bir martalik turnirga emas, kamida bir necha kuzatuv nuqtasiga asoslanishi kerak. Futbolchi turli raqib, maydon, ob-havo va psixologik bosim sharoitida baholanadi. Murabbiy xulosasi standart mezonlar bilan to'ldiriladi, lekin raqamlar qarorni to'liq almashtirmaydi. Texnik harakatlar soni yuqori bo'lgan futbolchi jamoaviy qaror qabul qilishda sust bo'lishi mumkin. Shuning uchun miqdoriy ko'rsatkich, video tahlil va ekspert kuzatuvini birgalikda qo'llanilishi zarur.

Dual ta'lim futbol akademiyasining majburiy vazifasi bo'lishi kerak. Professional futbolga faqat kichik qism yetib boradi, shu sababli akademiya sport natijasi uchun umumiy ta'limni chetga sursa, tizim ko'pchilik tarbiyalanuvchilar oldidagi ijtimoiy javobgarligini bajarmaydi. Dars jadvali, imtihonlar, masofaviy ta'lim va kasbga yo'naltirish mashg'ulot rejasiga integratsiya qilinishi lozim. Futbolchining ta'limdagi barqarorligi intizom va uzoq muddatli qaror qabul qilish qobiliyatiga ham ijobiy ta'sir qiladi.

Hududiy akademiyalar faoliyatini faqat terma jamoaga bergan futbolchilar soni bilan baholash bir tomonlama. Qamrov, qabul shaffofligi, tarbiyalanuvchilarning uch yillik saqlanish darajasi, jarohatlar, murabbiylar malaka oshirishi, maktab ta'limi va professional klublar bilan hamkorlik ham indikator bo'lishi kerak. Tashqi audit har yili barcha futbolchini qayta saralash uchun emas, tizimda qarindoshlik, norasmiy to'lov yoki hududiy kamsitish kabi xavflarni aniqlash uchun xizmat qiladi.

XULOSA

O'zbekistonda yoshlar futboli tizimi markazlashgan sport maktablari modelidan akademiya va xalqaro standartlarga tayangan ko'p bosqichli tizimga o'tdi. Sovet

International Conference on Education, Psychology and Humanities

Hosted Online from Moscow, Russia

Date: 28th June, 2026

Website: <https://econferencia.com>

davri muntazam mashg'ulot, musobaqa piramidasi va murabbiylik intizomini shakllantirdi, biroq hududiy markazlashuv hamda individual kuzatuvning zaifligi bilan cheklangan edi. Mustaqillik davrida milliy chempionat, klub akademiyalari, litsenziyalash va hududiy futbol akademiyalari yangi imkoniyat yaratdi. Endi asosiy vazifa yangi muassasa ochish emas, sport maktabi, akademiya va professional klub o'rtasidagi o'tish mezonlarini aniq va tekshiriladigan qilishdir. Raqamli rivojlanish pasporti, ko'p bosqichli seleksiya, murabbiy kompetensiyalarini muntazam baholash, tibbiy kuzatuv va dual ta'lim birgalikda ishlasa, tizim tasodifiy iste'dod izlashdan barqaror futbol inson kapitalini yaratishga o'tadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Akramov R. A. Yosh futbolchilarni tanlab olish va tayyorlash. – Toshkent: Meditsina, 1989.
2. Akramov R. A. Futbol: darslik. – Toshkent, 2006.
3. Akramov A. K. O'zbekistonda jismoniy madaniyat va sport tarixi. – Toshkent: O'zDJTI, 1997.
4. Botirov X. A. Jismoniy tarbiya va sport tarixi. – Toshkent: O'qituvchi, 1993.
5. Eshnazarov J. Jismoniy madaniyat tarixi va boshqarish. – Toshkent, 2008.
6. Imomxo'jayev A. R. Asr futbolidagi asl qadrdonlarim. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019. – 800 b.
7. Krasnitskiy G. O'zbek futboli yuz yoshda. – Toshkent, 2012.
8. O'zbekiston Respublikasida futbolni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida: O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1993-yil 18-martdagi 144-son qarori // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. – URL: <https://lex.uz/docs/-619840> – Murojaat sanasi: 16.07.2026.

International Conference on Education, Psychology and Humanities

Hosted Online from Moscow, Russia

Date: 28th June, 2026

Website: <https://econferencia.com>

-
9. Futbolni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida: O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 16-martdagi PQ-3610-son qarori // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. – URL: <https://lex.uz/docs/-3589863> – Murojaat sanasi: 16.07.2026.
  10. O'zbekiston futbol assotsiatsiyasi tizimidagi futbol akademiyalari va futbol maktablari faoliyatini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida: O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2023-yil 9-sentabrdagi 458-son qarori // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. – URL: <https://lex.uz/docs/-6602590> – Murojaat sanasi: 16.07.2026.
  11. Xo'jayev F. O'zbekistonda jismoniy tarbiya. – Toshkent, 1997.
  12. Goncharova O. V. Yosh sportchilarning jismoniy qobiliyatlarini rivojlantirish. – Toshkent: O'zDJTI, 2005. – 171 b.
  13. O'zbekiston Professional futbol ligasi. Musobaqalar va yoshlar ligalari bo'yicha rasmiy materiallar [Elektron manba]. – URL: <https://pfl.uz> – Murojaat sanasi: 16.07.2026.
  14. O'zbekiston futbol assotsiatsiyasi. Futbol ta'limi va murabbiylarni litsenziyalash bo'yicha rasmiy materiallar [Elektron manba]. – URL: <https://ufa.uz> – Murojaat sanasi: 16.07.2026.
  15. FIFA. Football for Schools comes to Uzbekistan [Electronic resource]. – 2023. – URL: <https://inside.fifa.com/news/football-for-schools-comes-to-uzbekistan> – Accessed: 16.07.2026.